formelor bisilabice ale imperativului aor. 2, care este lămurită astfel: după predominarea legii trisilabice și înainte de faza augmentului, formele, *λάβε, *γένον, *βάλε reprezentau atît indicativul (ἔλαβε, ἐγένον, ἔβαλε) cît și imperativul (λαβέ, γένου, βάλε). Așadar, s-a produs o diferențiere de accent prin accentuarea cu ascuțit pe ultima silabă a formelor de imperativ: λαβέ, γενοῦ, βαλέ. Prin crearea însă a augmentului, care a urmat, formele de indicativ au luat forma: ἔλαβε, ἐγένου, ἔβαλεν, iar cele de imperativ au retras accentul cu excepția cîtorva forme ca λαβέ, εὑρέ, ἰδέ, care au păstrat multă vreme vechea accentuare pînă într-o epocă mai nouă, cînd unele din verbe au schimbat accentul: ἴδε, λάβε.

În capitolul IV este pusă problema unificării conjugărilor. În mod mai special este supusă cercetării unificarea dinamică a conjugărilor, prin care se înțelege o tendință de reconstruire a sistemului în direcția ridicării valorii diferențiale. Este susținută părerea că prin evoluția structurilor nu s-a realizat o unificare totală ci numai parțială a conjugărilor, verbul neo-grecesc încadrîndu-se în două categorii: verbe cu rădăcină consonantică și verbe cu rădăcină vocalică, obținîndu-se unificarea prin tendința impunerii aceleiași forme la toate persoanele prin generalizarea lui *a*.

În capitolul V este studiată trecerea de la verbul din greaca veche la forma sistematică pe care o reprezintă verbul neogrec. Este vorba în primul rînd despre crearea unui timp trecut (praeteritum); față de 15 alomorfe întrebuințate pentru exprimarea timpului trecut în greaca veche, se ajunge la exprimarea trecutului în κοινή numai prin patru alomorfe. Astfel s-a realizat o esențială unificare a structurii sistemului verbal în greaca modernă.

În privința sistemului verbal al limbii grecești vechi, autorul se declară în favoarea codificării verbului pe baza numărului de silabe din temă, adică pe baza isosilabei și a anisosilabei. Aceste distincții diferă de cele făcute în gramatici, fie pentru uzul școlilor, fie în cele științifice, și care se bazează pe accent și terminație. Cît privește verbul neogrec, el este împărțit în două categorii: verbe cu temă consonantică (συμφωνόληκτα) și verbe cu temă vocalică (φωνηεντόληκτα). Fundamentarea verbului neogrec pe antiteza temă consonantică — t. vocalică trebuie caracterizată ca dinamică, adică ca un sistem care tinde să se impună în limbă. Acestei fundamentări i se opune tradiția cultă. Și aceasta pentru că se face o distincție între verbele compuse cu prepoziție, cum ar fi compusele lui κρατῶ, ἐπικρατῶ, παρακρατῶ sau χωρῶ, ἀναχωρῶ, παραχωρῶ și neologismele.

Babiniotis observă (p. 240) că limba populară întrebuințează un număr mic de verbe compuse cu prepoziție și care sînt impuse de tradiția cultă, influențînd în continuare și pe cele simple.

Rezultatul acestor reorganizări poate fi sintetizat astfel:

1. Vechile verbe în -μι au devenit verbe în -ώνω, realizîndu-se unificarea terminației conjugării I.
2. Verbele în -όω au devenit verbe în -ώνω, realizîndu-se unificarea conjugării a 2-a.
3. Verbele în -άω și -έω s-au unificat, obținîndu-se o isosilabie. Astfel conjugarea a 2-a s-a unificat în greaca modernă și sub aspect tematic a devenit vocalică.
4. Verbe cu temă vocalică ale conjugării I au intrat în conjugarea a 2-a sau s-au transformat în verbe cu tema consonantică ca λύνω, κλείνω rămînînd în cadrul conjugării I, care sub aspectul temei a devenit consonantică.

Cuprinzătoarea tratare a verbului grec de către prof. Babiniotis, sistematică, clară, deși cu o terminologie pretențioasă, va aduce fără îndoială servicii importante lingvisticii în general.

Maria Marinescu-Himu

PROBLEME DER LATEINISCHEN GRAMMATIK, herausgegeben von Klaus Strunk, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1973, IX + 451 p. (Wege der Forschung, XCIII).

Ideea care a prezidat la alcătuirea volumului este, după părerea mea, cu totul justificată: apar în toată lumea numeroase studii sub formă de broșuri, articole de reviste, pe care nu totdeauna le avem la îndemînă, ba uneori, cu toată existența unor bibliografii dezvoltate, le putem pierde din vedere. De aceea, o culegere de astfel de lucrări, semnate adesea de somități ale științei, dar uneori și de autori care de-abia acum își fac un nume, va aduce servicii mai tuturor specialiștilor. (Volumul conține și o contribuție inedită: *Fonetica și fonologia latină în gramatica școlară*, de Max Mangold.)

Mai interesant mi se pare de semnalat ceea ce ne spune în Cuvîntul său înainte coordonatorul volumului: n-a ales numai lucrări primite cu aprobare de toți specialiștii (cu atît mai mult cu cît acestea sînt de obicei consemnate și rezumate în tratate și manuale), ci reproduce și unele studii asupra meritelor cărora nu sîntem cu toții de acord, căci tocmai acestea sînt mai ușor de pierdut din vedere.

Tot coordonatorul explică în introducere că eroarea de a se considera că studiul diacronic al limbii este o formulă învechită este pe cale de a fi eliminată; că sincronia trebuie îmbinată cu diacronia: de aceea a încercat să prezinte cercetări inspirate de ambele concepții (din păcate, lucrări care să le unească în cercetare nu s-au prea făcut pînă acum). În general, introducerea poate fi socotită o expunere simplă și clară, la nivelul actual al problemelor de lingvistică generală, în forma în care se pun pentru studiul limbii latine.

Articolele sînt reproduse în forma lor originală, în germană, franceză și engleză. Cele redactate în alte limbi au fost traduse în germană.

Este evident că o discuție asupra fiecărui articol în parte și chiar numai asupra unora dintre ele nu-și are locul aici. Desigur, cercetătorii vor aprecia pozitiv ajutorul care li s-a dat prin publicarea culegerii.

Al. Graur

JOSÉ ALSINA, *Literatura Griega. Contenido, Problemas y Metodos*, Barcelona, Ariel, 1967, 451 p. (Coleccion „Convivium").

Titlul acestei cărți, apărută acum cîțiva ani la Barcelona, îi oglindește conținutul numai în măsura în care se ține seama de completarea ce urmează: „Conținut, probleme și metode". Într-adevăr, nu e vorba de o prezentare expozitivă a etapelor literaturii grecești, mai mult sau mai puțin amplă, ci de însumarea unor pasionante și actuale probleme ale filologiei clasice aplicate la literatura greacă, cu excepția, aș zice, a părții a doua, *Los grandes periodos de la literatura griega*, p. 117—200, care cuprinde o scurtă trecere în revistă a perioadelor literaturii grecești, deschisă printr-o discuție asupra criteriilor periodizării. Fiecare perioadă este luată în considerare sub un unghi critic, expunerea trădînd în mod vădit strădiunța autorului de a pune în lumină esențialul precum și schimbările intervenite, de la perioadă la perioadă, într-o manieră dialectică care merită atenție. Acest țel însă nu este în permanență atins, latura expozitivă ajungînd, îndeosebi spre sfîrșitul acestei părți, să predomine față de cea critică și axiologică.

Prima parte, *Aproximación extrinseca* (p. 23—116), alcătuită din trei capitole, conține o izbutită punere la curent a cititorului cu anumite chestiuni de interpretare, reconstituire de text, probleme de cronologie și autenticitate etc., mult dezbătute în zilele noastre. În imposibilitate de a face o dare de seamă amănunțită despre această secțiune — ne vom opri cu precădere asupra cap. II, III și IV care tratează despre modalitățile de cunoaștere și reconstituire a operelor pierdute prin mijloacele oferite de lucrul filologic modern. Papirologia, istoricul ei inclusiv (p. 70—75), este considerată îndeosebi sub aspectul metodologic. Autorul are aici o contribuție originală, critică chiar pe alocuri, relevînd avantajele dar și neajunsurile unora din aceste metode. În viziunea lui J. Alsina un papirolog trebuie să fie un erudit *complet* (cap. *Los intentos de reconstruccion de obras perdidas*, p. 75—80), în sensul cunoașterii desăvîrșite a tuturor datelor filologice și parafilologice legate de textul pus sub lupă, în primul rînd un bun cunoscător al scholiilor — atunci cînd există — și al variantelor scrierii din antichitate. În acest sens sînt citate ca pilduitoare reconstituirile propuse de Mario Untersteiner, T.B.L. Webster, Bruno Snell, F. Lasserre, urmate de o exemplificare concretă și anume de modul cum a fost editat fragmentul din tragedia *Niobe* a lui Eschil de Vitelli și Norsa în 1932, însoțită de enumerarea controverselor provocate de apariția fragmentului. Pe aceeași linie, credem noi, ar fi fost potrivit ca autorul să fi introdus în această parte și o dezbatere asupra lui *Dyskolos* și a fragmentelor menandrice editate în decada precedentă, prilej potrivit pentru o amplă discuție pe tema editării papirilor (papirusul Bodmer este amintit doar în treacăt, la p. 70).

Ne-am fi așteptat, de asemenea, ca în această secțiune să se acorde o extindere mai largă reconstituirii de teme și subiecte literare după criteriul confruntării cu scenele pictate pe vase. Nu-i mai puțin adevărat că în partea a treia a cărții (cap. IV, p. 277) se întîlnește o bună punere în relație a textelor literare și a operelor figurative, cu observații prețioase asupra ajutorului nemijlocit pe care arta figurativă o poate oferi interpretării corecte a textelor antice.